

5. Harald Herdal: Blikdåserne

Teksten er fra Bisser og andre fortællinger, 1948.

Harald Herdal (1900-1979), dansk forfatter.

I julidagens soldirrende klarhed synede en mand mørk og tydelig på landevejen. En sort skikkelse i middagssolens skære lys. Han bevægede sig frem som med en slags hop der lige satte ham rask hen ad vejen, en besynderlig gangart og helt hans egen.

En lille avispakke, omviklet med meget seglgarn¹, dinglede lidt neden for hans
5 hofte, fastgjort i en snor han hade bundet om livet og som samtidig holdt sammen om hans kæmpestore frakke der blæste som et vindbugnende sejl om hans lille krop. Han lignede en slags telt der bevægede sig og gik. Benklæderne var korte og lasede, man så de bare ben der slubrede i et par altfor store, udtrådte støvler. Hele hans sølle forhutlede og skrøbeligt lille skikkelse druknede i den farveløse iturev-
10 ne frakke.

Men en blød lysegrøn hat sad mærkeligt fast på hans lille spidse hode, og under den sås to grå hårduske, flettede med groft sejlgarn der endte i et par sløjfer. Hans ansigt var en bunke brunligt skæg, af dette tonede frem en skinnende rød næse og små agtsomme pindsvineøjne der lyste som glasperler i et udstopet dyr.

15 Han var et lille særegent menneske med helt sit eget præg. Mens han stejlede af med sin mærkelige gang og med ikke ringe fart mumlede han en mængde til sig selv, hastigt og uden ophold.

Der var ikke andre end ham på den store brede vej mellem åbne marker og bredt fladt land. Han hade aldeles ikke noget at skynde sig efter, absolut ikke
20 travlt, troede det heller ikke selv men gjorde tværtimod ofte sig selv opmærksom på at det ikke hastede. Men han hade een gang for alle erhvervet sig dette gangtempo der nærmede sig løb, fastholdt det – eller kunne ikke andet, og fraveg det kun gennem byerne.

Dér færdedes han med øm forsigtighed, sky, nervøs, urolige trækninger i det
25 smule ansigt som sås, bekymrede øjne. Der gik han egentlig yderst langsomt og altid inde nær husene. Altid påpasselig, agtpågivende – og ængstelig. Man ved jo aldrig! Hunde og den slags!

Kun på fri landevej hoppede han frem i sin frie og glade fart, med fornøjede og alt seende øjne, yderst elskværdig overfor blomster, regnorme og fuglesang.

30 Han hadede hunde, heste, køer og mest får med en grædefærdig angst.

Høns bibragte ham en ydmyg følelse, en slags udslættelse, i deres nærhed udstrålte hans små øjne ærbødighed og beundring; han bukkede altid for haner.

Tog hastigt – og forsigtigt hatten af, den var fastsat med elastik, idet han ligesom undskyldte sin travlhed der ikke tillod ham at standse, og ilede videre. Et
35 paradissyn farvede da hans sjæl så den blev smuk.

O! – at se høns!

At høre haner gale!

Vidunderligt. Vidunderligt!

Verden skøn.

40 Og så skyerne deroppe!

¹ *sejlgarn*: sejlgarn, snor af plantefibre.

Hans sind skælvede, han smilte, de grå øjne var klare og fulde af glans.
Blomster ved vejkanten, især de lidt forpjuskede og vejstøvede, rørte ham dybt,
han mumlede noget til dem og fór videre.

Nu skinnede solen fra en klar blå sommerhimmel.

45 Også dette glædede ham usigeligt.

Det fik ham til at gentage loven, han fremmumlede den i en bevæget og
besværgende tone:

Aldrig på lossepladser, skarndynger, møddinger;
aldrig i nærheden af gårde, huse, i byer.

50 Kun på landeveje, på marker, i skovene,
men aldrig i udkanten eller ved festpladser.

Dette var loven.

Hans sind svulmede højtideligt under fremsigelsen. Små tårer trængte frem i
hans gamle, betændte øjne, han nikkede af salighed, følsomhed og rørelse, mens
55 han stejlede afsted i vejkanten, nær grøften, og stadig mumlede.

Det var en lille rytme, en sang, som han løb til.

Han kløede sig energisk i håret, lidt over den venstre fletning, holdt farten, ryn-
kede den lille næse der virkelig var som en lille fast violetrød rose, smaskede med
farveløse, sprukne læber i skægget, frembragte nu små smæk, som om han smagte
60 på noget, gav en underlig gurglende lyd fra sig – skottede til alle sider, så sig
hastigt om, var ene, så ikke nogen, og stak pludselig i et fjollet rend...

Standsede forpustet og svedig op, pustede, kom til at hoste, snappede efter
været, stod stille med noget næsten vildt i blikket og stakåndet. Da udtrykte hans
lille ansigt tilfredshed, han frembragte glade lyde og så sig alvorligt om. Der var
65 hverken mennesker eller dyr, kun marker, åbent land, fri vej.

Over ham hedede det store solskin.

Det var som om han blev angst, eller bare atter usikker.

Og han så sig atter om.

Nuvel – han hoppede i været, kom ned igen, satte atter fra, svævede et nu i
70 rummet, i solskinnet, flyvende mellem insekter, – ned igen, op, ned, op, ned, op,
ned...

Han var som beruset af fryd.

Ud af de store frakkeærmer der faldt ned når han strakte armene op kom små
snavsede hænder med fine stilkede fingre der krummede sig som tynde fugleklør
75 og bevægede sig som om de greb i luften efter noget at holde sig fast i. Han vifte-
de med armene som var det vinger og udstødte små, henrykte hyl.

Øjnene stod blanke og stille i hårkrattet, han blev forpustet og anstrengt, og
måtte holde op...

Oppe i den blå flimrende solluft hørte han lærkerne.

80 Nu var det som om han så noget særligt. Med små dansetrin bevægede han sig
frem mod det han så, øjnene fastholdt det, han nærmede sig – drog sig tilbage,
legede, var dristig, var bange, var modig, forskrækket, flygtede på skrømt, angreb
og flygtede...

Og så sig pludselig om, som bange for at blive overrasket af nogen.

85 Og alt skete på den brede, støvede landevej mellem havre- og rugmarker, under
en blå himmel med solens hvide ild højt oppe.

Han stod stille og lurede som en kat. Morede sig kosteligt over sit indfald, og så så vild ud, viste tænder, knurrede – var i næste øjeblik mild igen, venlig, det var jo kun spøg at han agerede vred, kun spøg, som han nu næsten gjorde afbigt for² ...

⁹⁰ Så endelig kastede han sig med små hyl og gribeklare hænder over en lille blank blikdåse der lå og blinkede i græsset yderst ved rugens strå. Det var en aflang bolsjedåse, han stod med den i hænderne, rolig, tavs, andægtig; hans hænder kærtegnede dåsen, han kælede for dens form.

Han var et lykkeligt menneske.

⁹⁵ I vejkannten lå det halve af en avis, han tog den, bladede i den som om han ledte efter noget, bladene klæbede sammen, den hade ligget der et stykke tid, nu fandt han det, datoen:

Onsdag den 27. juni.

Længere henne var et par buske, han satte sig i skyggen af dem og gav sig hen i ¹⁰⁰ fordybelse, intens tilegnelse af den fundne dåse. Hans liv hade sit dybeste indhold, hans tilværelse mening, han hade nået et mål og var lykkelig. De store herregårdsmarker var rolige om ham, kornet stille, stråene ubevægelige, arrene endnu lette, solskinet åbent. og middagsglødende, lærker, insekter, myrer...

Han sad i sin store frakke, og halvnøgen under den, han sad og så lykkelig på ¹⁰⁵ blikdåsen.

Sjælland over havde han blikdåser, mængder af blikdåser, samlinger gemte ved moser, ved små søer og andre fredelige steder ... Bevidstheden om dette fyldte ham med fred. *Hans* tilværelse var ikke uden mening; han hade noget at leve for!

Og ellers går det ikke!

¹¹⁰ Med ryggen til kornet sad han og gav sig hen i sine tanker. For han tænkte nemlig. Det trode folk måske ikke. Han var et tænksomt menneske, nemlig; ikke en almindelig bisse³, aldeles ikke!

Hans liv hade indhold, mening, mål; han levede – *ingenlunde*, nikkede han til sig selv, *ingenlunde* et planløst, meningsløst liv. Aldeles ikke.

¹¹⁵ Aldeles ikke, gentog han med sin lille forknytte, tynde, men nu og da energiske stemme. Han dunkede sin lille fine hånd i græsset, men tog sig i det som hade han gjort noget fortræd. De andre – de andre der gik på landevejen, grinede af ham, gjorde nar, hujede, grinte... Hva faen, samle på blikdåser, det ka sku da ethvert kvaj! ... Og til hvad – til hvad nytte?

¹²⁰ Han gottede sig. For de hade ret – de anede ikke hvor de hade ret: samle på blikdåser, det kan ethvert kvaj. Han nikkede. Men nu lyste hans ansigt af en viden der kun var hans. Men samle efter loven – efter loven! – det er noget andet! Noget helt andet.

Nemlig.

¹²⁵ Han nikkede og så meget bestemt ud, en mand med sin mening, og rede til at kæmpe for den.

Og han lo.

Haha!

For hvad vidste de om loven?

² *gjorde afbigt for*: handling, hvormed man (ydmygt) har erkendt, at man har begået en forseelse, og evt. forsøger at rette op på den.

³ *bisse*: landevejsridder, hjemløs, der går på vejene.

130 Intet.
Ikke det mindste.
Nemlig.
Men her sad han ved en rugmark, solskin og sommer, og med en fin guldblank bolsjedåse i hånden – og loven i sit hjerte.

135 Hans øjne lyste af triumf.
Med øjne og hænder kælede han for sit fund. Han løftede æsken i været, og se den glitrede i lyset og solskinnet. Den lugtede endnu af bolsjer. Det mindede ham. Han tog hastigt flasken frem og drak hurtigt en to tre slurke, hostede lidt, og trak været ...

140 Sagen var jo klar, soleklar.
Se nu blomsterne ... Eller dyrene ... Har de ikke deres at sørge for? Er der ikke mening med deres liv? Kan man ikke se det med sine egne øjne?
Nå.
Må jeg så spørge: skal der ikke være en mening med ens liv? Hvad er man
145 ellers til for?
Han knejsede i al sin ydmyghed og så sig udæskende om som ventede han et svar, en indvending.
Han indrømmede:
Det kan godt være at der ikke er mening med det hele, og at man bare er til,
150 lever og skal dø... Men det hjælper ikke. For så må man *selv* lave sig en mening med livet og tilværelsen. Man kan ikke sådan rende rundt uden nogetsomhelst.
Han hade det så dejligt at han – forsigtigt, yderst forsigtigt: for det var lidt omstændeligt! – tog hatten af. Håret var rødt og grånet, sirlig delt i en skilning i midten, flettet i nakken...

155 Øjnene var fiffige og lune, og sad i det hårede vildnis hvor også den røde næse skinnede frem. Han kom til at puffe til pakken han altid bar på sig, altid passede så omhyggeligt på, skønt der aldeles ikke var noget i den.
Hvor tit blev han ikke spurgt hvad der var i den?
Ingenting.

160 De andres måben glædede ham inderligt.
Hvad faen render du rundt med den for?
Han lo bare venligt til dem – slet ikke stolt, ydmygt snarere, men som den ler der har sit som andre ikke forstår – hvad de ikke kan gøre for.
Solen skinnede, han la sig tilbage og lå og kikkede tilfreds op i himlen. Han
165 blev eet med den øvrige natur og lå længe og pillede sig alvorligt i næsen og så tankefuld ud.
Med eet satte han sig hurtigt overende og nikkede.
Han samlede på blikdåser altså.
Det var blevet hans mål og gav hans tilværelse mening.

170 Hvad gør andre?